

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย (Phenomena)

เมื่อมนุษย์อุบัติขึ้นในโลกนั้นก็เหมือนกับสัตว์มีชีวิตอื่นๆ คือมาพร้อมกับธรรมชาติ ไม่มีสิ่งของใจดิดตัวมา แต่เนื่องจากมนุษย์มีสติปัญญาเฉลี่ยนฉลาดกว่าสัตว์ ความพยายามที่จะรักษาชีวิตให้อยู่รอด เป็นผลให้มนุษย์คิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นมาเพื่อสนองความจำเป็นขึ้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแรงงานจากฝีมือและร่างกายของคนมาดัดแปลงวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติใกล้ตัว เพื่อให้มีรูปร่างประযุชน์ใช้สอยได้เหมาะสม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงานหัตถกรรมเพื่อชีวิต

เวลาผ่านไปเมื่อมนุษย์เจริญขึ้น อยู่ร่วมกันเป็นสังคมใหญ่ รู้จักเพาะปลูกพืชและสะสมอาหารไม่ต้องกังวลกับการแสวงหาอาหารทุกวัน ทำให้มีเวลาพอที่จะคิดสร้างสรรค์งานอื่นๆ รู้จักแบ่งงานตามความถนัด จึงเกิดมีอาชีพต่างๆ ขึ้น งานหัตถกรรมจึงเป็นอาชีพหนึ่งของกลุ่มผู้มีฝีมือในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้จากวัตถุดิบในธรรมชาติ เมื่อมีการผลิตขึ้น ก็มีมากจนเกิดความชำนาญและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง มนุษย์ได้พัฒนาหัตถกรรมให้มีประโยชน์ใช้สอยต่อไปเรื่อยๆ และเรียนรู้ถึงคุณสมบัติของวัตถุดิบ รู้จักเลือกสรรวัตถุดิบให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมแต่ละประเภท และการใช้เทคโนโลยีที่คิดคันขึ้นตามความก้าวหน้าของยุคสมัยนั้นๆ มาพัฒนากระบวนการผลิตหัตถกรรมให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตลอดจนการปูรุ่งแต่งความงามของศิลปะในงานหัตถกรรม เพื่อสนองความต้องการทางจิตใจและคดีนิยมความเชื่อ รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยทางร่างกายให้สอดคล้องกัน

ครั้นถึงสมัยปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านความเจริญอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม การสื่อสาร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม สังคมเมืองและสังคมชนบท มีความแตกต่างห่างไกลความเจริญทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ชาวชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังคงมีฐานะยากจนจำนวนมาก เป็นผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจมีน้อยไปหลายเรื่อง ขาดแคลนความเจริญทางเศรษฐกิจไปสู่ชนบท โดยการมุ่งส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครอบครัว เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวของราชภัณฑ์ พื้นฐานการผลิตหัตถกรรมจึงเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายสนองความต้องการของตลาด สังคมเมืองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การพัฒนาดังกล่าวจึงเป็นแนวทางการส่งเสริมและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สินค้าหัตถกรรมโดยมีกิจกรรมทางการตลาด การผลิต การบริหาร การจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางด้านการผลิต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชนบท เกิดการสร้างงานสร้างรายได้

ดังนั้น พ.ศ.2540 เป็นเดือนมาประเทศไทยประสมปัญหาสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบกับปัญหาความยากจนของประชาชนทั่วประเทศจนปี พ.ศ.2544 รัฐบาลที่พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายหลักคือ “จัดความยกระดับ หลักพันยาเสพติดและยุติการคอร์ปชั่น”

ทางด้านนโยบายการจัดปัญหาความยากจน รัฐบาลได้กำหนดแผนงานพัฒนาที่เป็นรูปธรรม คือ แผนงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (One Tambon One Product “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ขึ้นตามความถนัดและความเหมาะสมในแต่ละชุมชน

จากนโยบายของรัฐบาลที่แฉลงต่อรัฐสภา และความเห็นชอบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ.2544 ที่จะสร้างความเจริญแก่ ชุมชนให้สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับลูกค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั่วโลกในประเทศและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการคือ

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล
- 2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity) ทำความฝันให้เป็นความจริง ด้วย กระบวนการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น
- 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) พุ่มพั่กประชาชนให้สู้ชีวิต ด้วยความท้าทายและจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

ดังนั้นในทุกภูมิภาคของประเทศไทยมีการผลิตสินค้าต่างๆ มากมาย เมื่อสำรวจรายการสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตลุ่มน้ำท่าเส้าบสังขลาจาก Web site ของ www.thaitambon.com มี จำนวนมากกว่า 500 รายการ และสินค้าเหล่านี้ บางส่วนขายแบบ e-commerce เพื่อจำหน่ายสินค้า ได้โดยไม่มีข้อบ่งบอกจำกัด ในขณะที่ทุกชุมชนให้ความสนใจแผนงานนี้ตลอดจนรัฐบาลได้สนับสนุนใน หลาย ๆ ส่วน ทั้งกระบวนการคิด พัฒนา ส่งเสริมด้านการลงทุน การตลาดเพื่อให้โครงการนี้บรรลุผล 3 ประการ ข้างต้น ขณะนี้โครงการดำเนินมาประมาณ 1 ปี ความคืบหน้าสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นไปตาม หลักการที่รัฐบาลวางไว้หรือไม่ กระบวนการดังกล่าวมีการพัฒนารูปแบบไปอย่างไรบ้าง ดังนั้นผู้วิจัย จึงต้องการศึกษาสภาพการดำเนินธุรกิจของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เน公开赛ภัณฑ์ที่ผ่าน การคัดเลือกระดับประเทศ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของคณะกรรมการ การกำหนดมาตรฐาน วัดด้านด้วยสินค้าและด้านความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนศึกษาเชิงคุณภาพ สภาพการดำเนินธุรกิจ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของแต่ละประเทศผลิตภัณฑ์ เพื่อ พยายกรณ์ถึงความยั่งยืนของธุรกิจ ตลอดจนผลกระทบในเชิงสังคม เศรษฐกิจต่อประเทศไทย

1.2 ปัญหาวิจัย (Research Problems)

1.2.1 ชุมชน

- การเกิดขึ้นของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์) ได้มาอย่างไร
- ชุมชนได้อะไรบ้างจากการมีสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

1.2.2 ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

- กระบวนการผลิต การดำเนินการมีปัจจัยใดบ้าง

- กระบวนการจัดจำหน่าย มีช่องทางการจำหน่าย และการกำหนดราคาย่างไร
- ดัชนีและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

1.2.3 สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ

- วัตถุสินค้า แรงงาน เครื่องจักร วิธีการจัดการ มีประสิทธิภาพหรือยัง
- คู่แข่งขัน คู่ค้า หน่วยงานที่สนับสนุน ส่งผลกระทบอย่างไรต่อธุรกิจ

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

- 1.3.1 เพื่อสำรวจกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตลุ่มน้ำท่าลีลาฯ สงขลา
- 1.3.2 เพื่อสำรวจราคากลางการจัดจำหน่ายและการส่งออกของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- 1.3.3 เพื่อสำรวจดัชนีและผลตอบแทนการผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- 1.3.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอกที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส ในการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

1.4 ขอบเขตของการวิจัย (Scope of Study)

การศึกษาสภาพการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตลุ่มน้ำท่าลีลาฯ (จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลา) โดยจะศึกษาจาก

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นสินค้าที่ได้รับการคัดเลือกเป็นข้อมูลในเอกสารของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นคพ.) ที่ได้คัดเลือก ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จาก 75 จังหวัดมากแล้วจำนวน 450 ตำบล มี 461 ผลิตภัณฑ์ (ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลอาจจะแยกออกเป็นสินค้าได้อีกหลายรายการ) ให้เป็นผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ใช้ตราสัญลักษณ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ONE TAMBON ONE PRODUCT LOGO ตามที่คณะกรรมการ กอ.นคพ.เห็นชอบให้กำหนดตราสัญลักษณ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ เป็นรูปปั้นตะเพียน มีลายจักร้านที่สะท้อน ความเป็นภูมิปัญญาไทย ดังภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 ตราสัญลักษณ์โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (www.thaitambon.com)

ทั้งนี้ สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกระดับประเทศในเขตลุ่มน้ำท่าเสาน้ำ สงขลา มี 9 กลุ่มที่จะทำการศึกษาดังนี้

จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	ผลิตภัณฑ์/สินค้า
นครศรีธรรมราช	ชะอวad	เคริง	ผลิตภัณฑ์จากกระเจุด
		ทำเมือง	ผลิตภัณฑ์จากกระเจุด
		นางรอง	ผลิตภัณฑ์จากกระเจุด
พัทลุง	เมือง	ชัยบุรี	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว
		นาท่อม	นมโคพัทลุง
		ทะเลน้อย	ผลิตภัณฑ์จากกระเจุด
สงขลา	เมือง	เขารูปช้าง	ผลิตภัณฑ์จากเกล็ดปลา
		เกาะยอ	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
		ปาดังเบซาร์	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

1.5 ข้อจำกัดในการวิจัย

- 1.5.1 ภาษาในการสื่อสาร สำเนียงของคนพัทลุง นครศรีธรรมราช เมื่อถอดเทปมีเพียงบ้าง
- 1.5.2 การเดินทางและติดต่อสื่อสาร บางที่ไม่มีโทรศัพท์ในการติดต่อนัดหมายล่วงหน้า ตลอดจนนักวิจัยไม่ชำนาญทาง บางแห่งต้องเดินทางเก็บข้อมูลช้าหลายครั้ง

1.6 นิยามศัพท์ (Definition)

หัตถกรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ให้ความหมายร่วมกับคำ หัตถการ หัตถกิจ ว่า “การทำด้วยฝีมือ การซ่อม” แต่ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2525 ได้แยกคำหัตถกรรม ออกมา และให้ความหมายว่า “การทำในโรงงานอุตสาหกรรม” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างขึ้น

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมไทย กระทรวงอุตสาหกรรม ให้ความหมาย ของสินค้าหัตถกรรม ดังนี้

สินค้าหัตถกรรม หมายถึง สิ่งที่ต้องใช้ฝีมือในการประดิษฐ์และมีความงามด้านศิลปะ แฟงอยู่ โดยอาจจะใช้เครื่องจักร เครื่องมือ เครื่องทุนแรง ช่วยในการผลิตด้วยก็ได้

ผลิตภัณฑ์ ไม่ได้หมายถึง คัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริหาร การดูแล การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขาย ที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้าที่แต่ละตำบลได้คัดเลือก และยกให้ เป็นสินค้าเด่นประจำตำบล ใช้ตราสัญลักษณ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ONE TAMBON ONE PRODUCT LOGO ตามที่คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นดพ.)

เห็นชอบให้กำหนดตราสัญลักษณ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ เป็นรูปปัลตະเพียน มีลายจักรล้านที่สะท้อนความเป็น ภูมิปัญญาไทย

เขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา หมายถึง เขตที่เมื่อฟันดกน้ำจะไหลรวมไปยังทะเลสาบสงขลา ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วยบริเวณพื้นที่รอบทะเลสาบ 4 แห่ง คือ ทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช 4 อำเภอ คือ อ่าगาோเชียร์ ใหญ่ อ่าගො乍ວັດ อ่าගොห້າໄທ แล้วอ่าගොເຊີມພຣະເກີຍຣີ อำเภอที่เหลือจัดเป็นลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดพัทลุงทั้งจังหวัด คือ 10 อ่าගො 1 กິ່ງ อ่าගො และจังหวัดสงขลา 12 อ่าගො คือ อ่าගොເມືອງ อ่าගොສິງຫຼາຍ อ่าගොສົກິພຣະ อ่าගොຮະໂນດ อ่าගොກະແສສິນໜຸ້ງ อ่าගොຮັດກູມີ อ่าගොສະເດາ อ่าගො หาดใหญ่ อ่าගොນາມມອມ อ่าගොຄວນເນີຍ อ่าගොບາງກຳລໍາ และอ่าගොຄລອງໂຫ່ງ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Expected Result & Appreciation)

- 1.7.1 ทราบกระบวนการผลิต การจัดการและการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการชุมชน
- 1.7.2 ทราบการกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งออก สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการบริหารด้านตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- 1.7.3 ทราบดัชนทุนและผลตอบแทนการผลิตสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการบริหารการผลิต
- 1.7.4 ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสในการผลิตและจำหน่ายสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ทำให้หน่วยงานที่ต้องการเข้าไปพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้วางกลยุทธ์ในการพัฒนาต่อไป